
PROEFSCHRIFTSAMENVATTING

► Revolutionary networks

Women's political and social activism in Cold War Italy and Yugoslavia (1945-1957)

Utrecht: Universiteit Utrecht, 2012
296 blz.

De Koude Oorlog wordt over het algemeen voorgesteld als een conservatief tijdperk voor wat betreft het activisme van vrouwen. Terwijl hun politieke participatie in de Tweede Wereldoorlog tot in detail is onderzocht, is het politieke en maatschappelijke activisme van vrouwen in het Europa van de Koude Oorlog onvoldoende bestudeerd. In mijn proefschrift bespreek ik het levendige politieke en maatschappelijke activisme van vrouwen in Italië en Joegoslavië in de vroege periode van de Koude Oorlog (1945-1957). Antifascistische vrouwenorganisaties speelden een belangrijke rol in de dagelijkse koudeoorlogspolitiek, zowel op lokaal als international niveau. In mijn proefschrift bestudeer ik in het bijzonder de lokale en internationale activiteiten van de Unie van Italiaanse Vrouwen (UDI) en het Joegoslavische Antifascistische Vrouwenfront (AFŽ). Deze twee vrouwenorganisaties, die werden opgericht ten tijde van de antifascistische verzetsbeweging in Italië en Joegoslavië, speelden ook een actieve politieke rol in de naoorlogse periode. Daarnaast wordt in het proefschrift aandacht geschonken aan de activiteiten van de Unie van Italiaans-Sloveense Antifascistische Vrouwen (UDAIS) in de betwiste grensstad Triëst.

Het proefschrift is gebaseerd op uitgebreid archiefonderzoek in Italië en voormalig Joegoslavië, aangevuld met cruciale oralhistoryinterviews en autobiografieën. Archiefdocumenten en fragmenten uit oralhistoryinterviews en Franse, Italiaanse en Servo-Kroatische

autobiografieën werden vertaald en geordend in één enkel historisch verhaal. In dit verhaal komt de complexe, naoorlogse geschiedenis van antifascistische vrouwenorganisaties in Italië en Joegoslavië tot leven. Het schrijven van deze complexe geschiedenis stelde me in staat om aan te tonen hoe vrouwen transnationale verbanden aangingen over de Italiaans-Joegoslavische grens en koudeoorlogsgrenzen heen. Ik verken de bilaterale, multilaterale betrekkingen tussen de UDI, AFŽ en UDAIS, en hun verschuivende positie ten opzichte van de Internationale Democratische Vrouwenfederatie (WIDF).

De drie voornaamste stellingen in dit proefschrift zijn: ten eerste, *antifascistische vrouwenorganisaties speelden een actieve rol in de dagelijkse Italiaanse en Joegoslavische koudeoorlogspolitiek*. Ik reconstrueer in het proefschrift de verschillende vormen van vrouwelijk activisme, waarbij ook de complexiteit en de beperkingen van progressief-politieke *agency* en de subjectiviteit van vrouwen worden verkend. Ik richt me daarbij vooral op de vrouwelijke leiders van antifascistische vrouwenorganisaties en hun positie ten aanzien van hun militante achterban en de 'vrouwelijke massa'. Mijn tweede stelling is dat *Italiaanse en Joegoslavische antifascistische vrouwenorganisaties van cruciaal belang waren voor de bevordering van vrouwenemancipatie tijdens de Koude Oorlog*. Antifascistische vrouwenorganisaties stimuleerden op grote schaal de geletterdheid van vrouwen, evenals hun toegang tot werk en politieke participatie. Vanuit een marxistisch geloof in modernisering en historische vooruitgang bestreden vrouwelijke antifascistische leiders de minderwaardige positie van vrouwen op juridisch, economisch en maatschappelijk gebied. Ten derde, *Italiaanse en Joegoslavische antifascistische vrouwenorga-*

nisaties stelden vrouwen in staat om imaginaire en fysieke verbindingen te onderhouden die de koudeoorlogsgrenzen overschreden, waarbij ik niet alleen doel op de Italiaans-Joegoslavische grens, maar ook op de grenzen tussen het Westen, de tweede wereld en de derde wereld. De antifascistische internationalisering van vrouwen veroorzaakte een uitwisseling van progressieve ideeën over vrouwenemancipatie die over grenzen heen reikte.

Het eerste hoofdstuk van het proefschrift bevat mijn theoretische en methodologische onderzoekskader. In de rest van het proefschrift voeg ik het empirische materiaal dat ik ontleen aan archiefonderzoek, oralhistoryinterviews en autobiografieën samen tot één historisch verhaal. Hoofdstuk 2, *Het antifascistische verzet van vrouwen in Italië en Joegoslavië*, biedt een inleiding op de complexe geschiedenis van het antifascistische verzet over de Italiaans-Joegoslavische grens heen. In hoofdstuk 3, *De nasleep van de oorlog: de UDI, de AFŽ en de wederopbouw*, onderzoek ik de naoorlogse, lokale activiteiten van de UDI en de AFŽ. Waar hoofdstuk 3 de nadruk legt op de lokale activiteiten van de UDI en AFŽ ter bevordering van de vrouwenemancipatie, richt hoofdstuk 4, *De internationalisering van vrouwen na 1945*, zich op de actieve rol van Italiaanse en Joegoslavische antifascistische vrouwenorganisaties in de koudeoorlogspolitiek, en op de internationale connecties van UDI- en AFŽ-leden. In hoofdstuk 5, *Van kame-*

*raden tot verraders: de Cominform Resolutie uit 1948, wordt de breuk tussen de Sovjet-Unie en Joegoslavië uit 1948-1949 bestudeerd. De analyse richt zich op de impact van deze breuk op de Joegoslavische, Italiaanse en Italiaans-Sloveense vrouwenorganisaties in Triëst. Hoofdstuk 6, *In het veld: AFŽ, UDI en de praktijk van de emancipatie*, heeft betrekking op een aantal campagnes van de AFŽ en UDI in de onderontwikkelde, landelijke gebieden van Italië en Joegoslavië in de periode 1948-1953. In hoofdstuk 7, *Na 1956: nationale wegen naar de emancipatie van vrouwen*, analyseer ik de geopolitieke veranderingen in de Koude Oorlog uit 1956, en hun effect op vrouwenorganisaties in Italië, Joegoslavië en Triëst. In mijn afsluitende hoofdstuk benadruk ik de bijdrage van dit proefschrift aan vrouwengeschiedenis, feministische geschiedenis en koudeoorlogsstudies.*

Chiara Bonfiglioli